

LOKALE BESTUREN

Financiën 2015

Editoriaal

Budget 2015:

evolutie van personeels- en werkingsuitgaven onder controle, positief budgetresultaat, (nog) geen heropleving van de investeringen

De lokale besturen houden in 2015 de toename van de personeels- en werkingsuitgaven onder controle. Het trage groeiritme van slechts 1 % wordt onder meer in de hand gewerkt door de lage inflatie. Hierdoor blijft het budgetresultaat positief.

De komende jaren zullen vooral de geleidelijk oplopende pensioenkosten blijven wegen op de uitgaven. Lokale besturen compenseren deze meerkost nu al gedeeltelijk door de nettoafname van het aantal personeelsleden sinds 2013, een historische trendbreuk. In dit derde jaar van de lopende bestuursperiode noteren de lokale besturen (nog) geen heropleving van de investeringen.

Als belangrijke overheidsinvesteerder worden de lokale besturen geconfronteerd met een matige economische groei en met de noodzaak om hun financiën stevig op orde te houden met zicht op de langere termijn. Tegelijk is hun bewegingsruimte beperkt in het kader van het budgettair stabiliteitspact. Alle overheidsgeleringen van het land moeten immers bijdragen om in 2018 een globaal begrotingsevenwicht te halen. Toch voorziet het globale begrotingstraject ruimte voor de traditionele investeringscyclus van de lokale besturen, ze mogen in de tweede helft van de bestuursperiode in ESR-termen immers een licht tekort noteren om meer investeringsuitgaven te kunnen doen.

Een aantal hervormingen hebben voor de lokale besturen duidelijk een impact bij het opstellen van het budget 2015:

- Sinds de pensioenhervorming van 2012 neemt de druk op de pensioenlasten geleidelijk aan toe door de hogere bijdragen voor de vastbenoemde personeelsleden (die gemiddeld 45 % uitmaken van het lokale personeel). Niet alleen gemeenten voelen dit, vooral ook politiezones omdat nagenoeg al het politiepersoneel een vastbenoemd statuut heeft. Deze oplopende pensioenlast vertaalt zich ook in de stevigere toelage van de gemeenten aan hun politiezone (+3,5 % tot +7 % afhankelijk van het gewest).
- Ook voor de OCMW's blijft de gemeentetoelage aan belang winnen (+4,8 % tot +15 %), nu de maatregelen om de werkloosheidsvergoeding te beperken een deel van de vroegere begunstigen naar het vangnet van de sociale bijstand begint te brengen. Deze trend valt af te leiden uit het grotere volume aan leefloon dat de OCMW's in elk van de regio's budgetteren.
- Tot slot betalen alle gemeenten voortaan een toelage aan de nieuw opgerichte hulpverleningszones, waar vroeger bijna één op twee gemeenten over een eigen brandweerkorps als gemeentedienst beschikte en die financierde, geholpen door toelagen van de "beschermde" gemeenten. De huidige toelage kan daardoor sterk verschillen per gemeente.

Economisch klimaat van lage inflatie, matige groei en historisch lage rente

Het economische klimaat van lage inflatie en matige groei ligt aan de basis van de beperkte druk op de uitgavenzijde van de budgetten. Maar ook de historisch lage rente zorgt hiervoor. De financiële lasten van de lokale besturen blijven sedert een aantal jaren zeer stabiel, ze lopen in 2015 zelfs met 1,2 % terug. Keerzijde van de lage rente is dan wel dat ook de financiële opbrengsten (interest, dividenden) dalen in 2015 (-3,7 %). Maar deze evolutie houdt eveneens verband met de structureel kleinere dividenden van de intercommunales voor gas- en elektriciteitsdistributie als gevolg van de liberalisering van de energiesector.

Geen hogere belastingen, steun via fondsen en subsidie blijft belangrijk

De lokale besturen grijpen in 2015 maar heel beperkt naar een belastingverhoging om de budgetten in evenwicht te houden – zulke ingreep gebeurt eerder in het begin van de bestuursperiode. De exploitatie-ontvangsten (+0,8 %) en de belastingontvangsten in het bijzonder (+0,3 %) stijgen maar zeer lichtjes in 2015. Vooral de aanvullende belasting op de onroerende voorheffing blijkt een stabiele motor van ontvangsten die elk jaar meer opbrengt zonder dat de tarieven de hoogte ingaan. De aanslagvoeten voor de twee belangrijkste gemeentebelastingen vertonen immers geen noemenswaardige toename (aanvullende personenbelasting en onroerende voorheffing).

Dat de lokale besturen meer blijven ontvangen uit fondsen en subsidies (+1,7 %) vormt ook een niet te onderschatten steun van onder meer de regionale subsidiërende overheden die zelf de impact voelen van de voortschrijdende staatshervorming, de zwakke inflatie en de noodzakelijke begrotingssanering.

De lokale besturen staan de komende drie jaar voor belangrijke uitdagingen

Naast de huidige budgettaire beperkingen, zullen een aantal structurele hervormingen ook de komende jaren op de financiën van lokale besturen blijven wegen. De voornaamste financiële uitdagingen zijn:

- Het verder doorvoeren van de pensioenhervorming voor het statutair personeel van de lokale besturen (geleidelijke verhoging van de basisbijdragevoeten tot 2016 en toepassen van een responsabiliseringscoëfficiënt).
- De deelname van de lokale besturen aan het budgettair stabiliteitspact, dat tegen 2018 een evenwicht voor de hele Belgische overheidssector beoogt (conform de ESR-normen 2010). De Europese richtlijn van 8 november 2011¹ tot vaststelling van voorschriften voor de begrotingskaders van de lidstaten legt bovendien nieuwe eisen op aan de lokale besturen voor het budgettair tijdschema, de financiële rapportering en de controle van de rekeningen.
- De gevolgen van de toepassing van de nieuwe Staatshervorming (overheveling van bevoegdheden naar de deelgebieden en hervorming van de bijzondere financieringswet).
- De toenemende kosten voor sociale bijstand en veiligheid, met in het bijzonder de toepassing van de hervorming van de brandweerdiensten (aangenomen bij de kaderwet van 15 mei 2007).
- De uitdagingen van de bevolkingsaanwinst, met zowel de problematiek van de vergrijzing van de bevolking als de gevolgen van de sterke bevolkingsexpansie in de grote steden (en in de Brusselse gemeenten in het bijzonder).

Belfius Bank analyseert elk jaar de financiën van de lokale besturen. De studie die u nu inkijs belicht de recentste ontwikkelingen van de lokale financiën volgens de budgetten 2015 voor de drie gewesten van het land. Behalve de gemeenten, neemt deze studie ook de provincies op, de OCMW's en de politiezones, voor een vollediger beeld van de lokale sector.

Door de verschillende institutionele hervormingen behoort de organisatie van de lokale besturen nu vrijwel uitsluitend tot de bevoegdheid van de gewesten. De toenemende regionale verschillen die hiervan het gevolg zijn, zowel in regelgevend opzicht (organieke wet, administratief toezicht, boekhoudregels, ...) als op het vlak van de financieringsinstrumenten (fondsen, subsidies, fiscale compensatiemechanismen enz.), maakt financiële vergelijkingen steeds moeilijker. Daarom vindt u voor elke regio een uitgebreide analyse met trends. Dit editoriaal wil als inleiding een overzicht bieden van de bevindingen die algemeen naar voor komen uit de regionale analyses.

¹ Richtlijn 2011/85/EU van de Raad van de Europese Unie

2015 € 32,1 Miljard

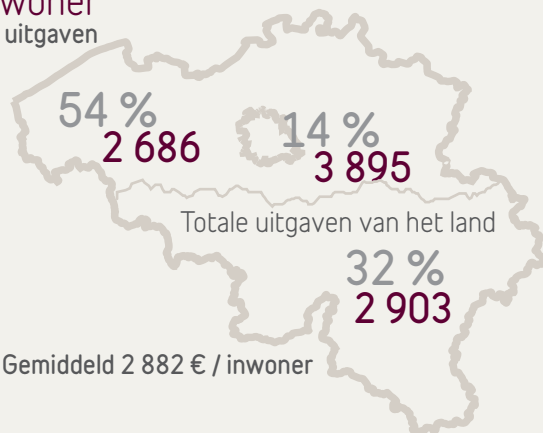
De lokale sector: een niet te verwaarlozen financieel-economisch gewicht

De lokale besturen (gemeenten, provincies, OCMW's en politiezones) zijn in 2015 goed voor een totaal budget van 32,1 miljard EUR², wat overeenstemt met 2 882 EUR per inwoner. De exploitatie-uitgaven bedragen 26,1 miljard EUR (d.i. 81 % van de totale uitgaven), terwijl de investeringsuitgaven 6,0 miljard EUR belopen.

Het geraamde volume aan investeringen neemt af ten opzichte van 2014 met 5,7 %, terwijl de exploitatie-uitgaven zeer matig stijgen (+ 1%), zodat de totale uitgaven lichtjes teruglopen (- 0,4 %).

Voor de investeringen is het overwicht van de gemeenten nog groter dan voor de totale uitgaven, aangezien ze 77 % van de investeringsuitgaven van de lokale besturen budgetteren.

€/ Inwoner Totale uitgaven

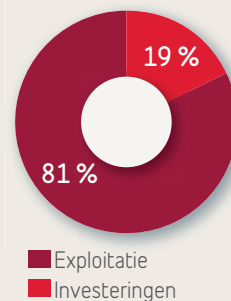

Gemiddeld 2 882 € / inwoner

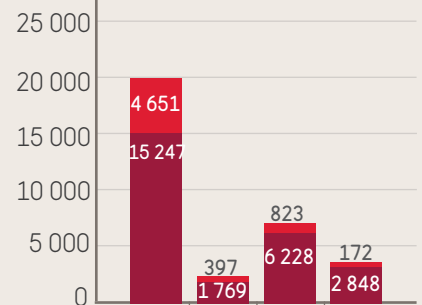
Relatief gezien, hebben de Brusselse lokale besturen het hoogste uitgavenpeil, dit is 35 % meer dan het nationale gemiddelde. Dit hogere uitgavenniveau valt te verklaren door het stedelijke karakter van het Brusselse grondgebied met een hoge bevolkingsdichtheid als kenmerk en met centrumkosten (veiligheid, sociale bijstand, onderwijs, ...) die duidelijk hoger liggen dan gemiddeld voor gemeenten elders in het land.

² In Vlaanderen hebben 158 autonome lokale overheidsbedrijven die in onze statistieken zijn opgenomen (d.i. 82 %) samen een budget van 1 miljard EUR aan uitgaven. Ze zijn niet in het cijfer van de sector inbegrepen.

Uitgaven per type van lokaal bestuur
Budget 2015

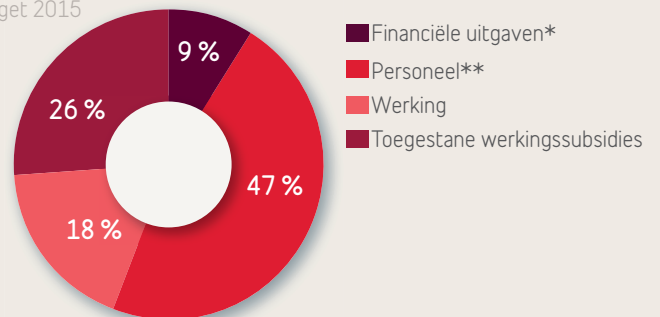
€MIO

Spreading van de uitgaven over de types van lokaal bestuur

Type	Brussel	Wallonië	Vlaanderen	Totaal
% totale uitgaven	62 %	7 %	22 %	9 %
% investeringen uitgaven	77 %	7 %	14 %	3 %

Exploitatie-uitgaven van de lokale besturen per economische groep
Budget 2015

* Kapitaalaflossingen inbegrepen

** Zonder gesubsidieerd onderwijzend personeel

Brussel

Wallonië

Gemeente

Politie

AGB
APB
Autonoom gemeentebedrijf
Autonoom provinciebedrijf

Vlaanderen

Provincie

OCMW

Brandweer

Kerkfabriek

Brussel

Wallonië

Gemeente

Politie

Autonomo gemeentebedrijf
Autonomo provinciebedrijf

Vlaanderen

Provincie

OCMW

Brandweer

Kerkfabriek

Deze studie werd gerealiseerd door:

Anne-Leen Erauw en Arnaud Dessoy
Research Belfius Bank
Tel.: 02 222 56 10
E-mail : belfius-research@belfius.be

De studie alsook de bijbehorende statistieken kunnen geraadpleegd worden op Publiink en op www.belfius.be/onzestudies.

